

שיח ושיג בפרשה

ותיראן המילדת את האלהים ולא עשו פאָשר דבר אליהן מלך מצרים ותחיין את הילדים:

(שמות א-יז)

בנות ישראל שבזכותן עם ישראל נגאלו ממצרים, היו מוכנות לסבול תשעה חודשים של סבל הריון, ואע"פ שידעו שיהרגו את ילדיהן, והסיבה משום שעצם הוצאת ילד לאוויר העולם זה דבר גדול. וכמו ששמעתי מפי האדמו"ר רבי אלעזר אבוחצירא שליט"א, שאמר שפעמים רבות באים אליו בשאלות האם מותר להפיל? משום שהרופאים לא נתנו כל סיכוי לעובר לחיות רק שעות, ואמר שאסור בהחלט! וזה נלמד מעם ישראל שהיו ובמצרים, שאע"פ שידעו שישליכו את בנייהן ליאור לא הפילו, ובזכותם עם ישראל נגאלו ממצרים.

מעשה שקרה עם אחד הרבנים בארץ, באה אליו אישה מעוברת וביקשה היתר לעשות הפלה, לאישה זו היה בן בתוך העגלה שעמדה ליד הרב, שאל אותה הרב מה הסיבה שהיא רוצה לעשות הפלה? ענתה שקשה לה לטפל בעוד ילד! כי יש לה שני ילדים בבית ועוד התינוק הזה שנמצא בעגלה.

הרב שהיה פיקח, בלי אומר ודברים הוציא סכין שחיטה, ולקח את התינוק שהיה מונח בעגלה והכין אותו לשחיטה. האשה נבהלה מאד וצעקה, מה כבוד הרב עושה? ענה הרב בקרירות, הלא אמרת שקשה לך לטפל בהרבה ילדים א"כ אנחנו נשחוט את זה, במקום לעשות הפלה, צעקה האישה: כבוד הרב אבל זה רצח! ענה לה הרב: ומה ההבדל בין הרצח הזה בסכין לבין ההפלה, הלא גם העובר שבבטן הוא כמו הילד בעגלה, למה עליו את לא מרחמת? האישה הבינה יפה את הרמז, הודתה לרב וחזרה הביתה.

לימים נולד בן ונזדמנה שוב לעבור ליד הרב, הרב עצר אותה ושאל זה הבן החדש? כמה ילד נחמד, לא היה חבל להרוג אותו, האישה השפילה מבטה כאות להסכמה לדברי הרב. (מאמר אפריים)

ישראל לסגולתו

סגלה לפרנסה ברווח

ועוד ישגן בהתבוננות משנה זו המובאת בסוף מסכת קדושין שפלה אומרת אמונה שהפרנסה מיד ה' ולא מהאמנות, וכשיאמרנה בשמחה ובאמונה ימשיך עלי שפע פרנסה.

כל שעסקיו עם הנשים, לא יתחד עם הנשים. ולא ילמד אדם את בנו אמנות בין הנשים. רבי מאיר אומר, לעולם ילמד אדם את בנו אמנות נקיה (וקלה), ויתפלל למי שהעשר והנכסים שלו, שאין אמנות שאין בה עניות ועשירות, שלא עניות מן האמנות ולא עשירות מן האמנות, אלא הכל לפי זכותו. רבי שמעון בן אלעזר אומר, ראית מימיך חנה ועוף שיש להם אמנות, [ועם כל זה] הן מתפרנסין שלא בצער, והלא לא נבראו אלא לשמשני, ואני נבראתי לשמש את קוני, אינו דין שאתפרנס שלא בצער! אלא שהרעותי מעשי וקפחתי את פרנסתי. אבא גרין אש צדן אומר משום אבא גרין, לא ילמד אדם את בנו, חמר, גמל, ספר, ספן, רועה, וחנני, שאמנותן אמנות לסטים. רבי יהודה אומר משמו, החמרים, רבן רשעים, והגמלין, רבן כשרים. הספנין, רבן חסידים. טוב שברופאים, לגיהנם. והכשר שבתבחים, שתפו של עמלק. רבי נהוראי אומר, מניח אני כל אמניות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה, שאדם אוכל משכרה בעולם הזה והקורן קימת לעולם הבא. וישאר כל אמניות אינו כן. כשאדם בא לידי חלי או לידי זקנה או לידי יסורין ואינו יכול לעסק במלאכתו, הרי הוא מת ברעב. אבל התורה אינה כן, אלא משמרתו מכל רע בנערותו ונותנת לו אחרית ותקנה בזקנותו. בנערותו מהו אומר, (ישעיה מ) וקוי ה' יחליפו כח. בזקנותו מהו אומר, (תהלים צב) עוד ינובון בשיבה. וכן הוא אומר באברהם אבינו עליו השלום, (בראשית כד) ואברהם זקן, וה' ברך את אברהם בכל. מצינו שעשה אברהם אבינו את כל התורה פלה עד שלא נתנה, שנאמר, (שם כו) עקב אשר שמע אברהם בקלי וישמר משמרתו מצותי חקותי ותורתתי:

ניצוד מקבלים אורחים

מעשה ביהודי ושמו רבי ישעיה, שהיה מכניס אורחים גדול. פעם אחת עברו בעירו כמה סוחרים יהודים בערב שבת קודש, וכמובן רבי ישעיה יצא לקראתם, וביקש מהם שיבואו לשבות אצלו, והבטיח להם שיתן להם כל מעדני מלכים שיש ברשותו, אך זאת בתנאי שכל סוחר ישלם לו במוצאי שבת חמישה זהובים. בלית ברירה מוכרחים היו האורחים לשבות בביתו, אולם בגלל המחיר הגבוה שביקש מהם, בקשו ממנו שיתן להם ממיטב האוכלים והמשקים, ואכלו ללא הגבלה וללא בוש, מפני שעתידיים לשלם כסף רב עבור סעודה זו. במוצאי שבת באו הסוחרים לרבי ישעיה כדי לשלם לו על הסעודות, אך להפתעתם הרבה סירב הרב לקבל מהם כסף, ואמר להם: חלילה לי לקבל מכם אפילו פרוטה אחת, זיכני ה' יתברך במצות הכנסת אורחים שעליה נאמר "גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכינה", ואיך אחליף מצוה זו בתשלום כסף. שאלוהו הסוחרים: אם כן, מדוע מתחילה אמר לנו כבודו שצריכים לנו לשלם על האכילה והשתיה מחיר כה רב השיב להם רבי ישעיה: רציתי מאוד שתתענגו אצלי ותדרשו ממני כל מה שחביב עליכם ותרגישו כמו בבית, ולכן אמרתי לכם מחיר גבוה, כדי שלא תרגישי אי נעימות ממני, וכך קיימתי את המצוה בשלמות...

משהו לנשמה

חברים מברכים

התרגשות גדולה אפפה את תושביה היהודים של דנבורג לקראת החתונה שעמדה להתקיים בעיר. אמנם שתי המשפחות שפאו בברית הנשואין היו מהמשפחות המכובדות והידועות בעיר, אך לא זו הייתה סבת ההתרגשות. הסבה הייתה רמוזה בכפני שפנתו התושבים לארוע – "חתונה של אהבת-ישראל". החתן היה שלמה, בנו של ר' משה-חיים. הכלה – יוכבד, בתו של ר' גדליה-ברוך, סנדלר במקצועו אך דרשו בחסד עליון. יהודי רב-תכן היה ר' גדליה-ברוך זה, אשר נמנה עם תלמידיו הראשונים של הבעל-שם-טוב. מיד עם בואו להתגורר בדנבורג החל להפיץ במקום את שיטת רבו. הוא נהג לשאת דברים באזני מתפללי בית-הכנסת 'חברא קדישא' שבו התפלל. דבריו היו מחממי-לב ומלאים עידוד. הוא ציין שוב ושוב את היותם של בני-ישראל בניסן לחידים למקום והדגיש את אהבתו הגדולה של הקדוש-ברוך-הוא לכל אחד ואחד מהם. המתפללים, שהיו רגילים עד אז לימגידים שהטיפו מוסר בסגנון של הפחדות ואיומים, אהבו להקשיב לדבריו. בתוך זמן קצר נעשה ר' גדליה-ברוך דרשן מבקש גם בשני בתי-הכנסת האחרים בעיר – 'פועלי צדק' ו'שומרים לבקר'. אט-אט התקרבו תושבי דנבורג לבעל-שם-טוב ולתורתו. רבים מהם אף החלו לערך נסיעות לבית-מדרשו אשר במז'יבוז'. ר' משה-חיים, אף הוא מתושבי דנבורג, היה איש אהוב על הבריות, אדם שפרנסתו מצויה בשפע. בכל-זאת היו הוא ואשתו שבורי-לב. שלש בנות נולדו להם, אך הן נפטרו זמן קצר לאחר לידתן. לאחר מכן לא זכו להפקד בילדים. כשהחל להתפרסם בעולם שמו של הצדיק ממז'יבוז', ועמו גם הספורים על קדשתו וסגולותיהן הפלאיות של ברכותיו, גמלה בלב ר' משה-חיים ורעיתו החלטה לנסע אליו. הם המתינו לשעת-כשר, וכשנודע להם כי ר' גדליה-ברוך מארגן חבורה שתצא לעשות את חג השבועות במז'יבוז', הודיעו על רצונם להצטרף לנסיעה. הם יצאו לדרך בראש-חודש אדר והגיעו למז'יבוז' ימים אחדים לפני חג-השבועות. ימי החג עברו עליהם באוירת התעלות וקדושה, אולם בענין העקרי שלשמו הגיעו ר' משה-חיים ואשתו – לא נכרה כל תזונה. רבים מהמסתופפים בבית-המדרש זכו במשך החג לקבל ברכות שונות מפי הבעל-שם-טוב, אך לעבר ר' משה-חיים לא הפנה הצדיק אף לא מלה אחת. גם כאשר נכנסו בני-הזוג, למחרת החג, למדרו של הבעל-שם-טוב, ונשכחו לפניו בדמעות שליש את מר-לבם, הקשיב להם הצדיק בשתיקה ולא אמר דבר. הם יצאו משם שבורים משנכנסו. אחר-כך נסו את מזלם עוד פעמים, אך גם מהן לא יצאו מעודדים. הבעל-שם-טוב אמנם הביט בהם במבט מלא רך ועידוד, אך לברך בפה מלא ובמפרש – לא ברך. ר' גדליה-ברוך השקיף מהצד על המתרחש עם ר' משה-חיים ורעיתו, וכאבם נגע עמקות ללבו. בשקט אסוף כמה מחבריו והביאם בסוד הענין. הוא הציע להם הצעה, ואלה נאותו לה מיד. ר' גדליה-ברוך וחבריו קבלו עליהם תענית של שלשה ימים (עם הפסקה בליילה). את שלשת הימים הללו החליטו להקדיש ללמוד רצוף של תורה ולבקשת רחמים על חברם ר' משה-חיים ורעיתו. בתם היום השלישי לתענית הופיע פתאום שמשו של הבעל-שם-טוב בבית-המדרש והודיע על "סעודת-מצוה" בלתי-צפויה שיערך הצדיק בערב, לאחר תפלת ערבית. איש מהנוכחים, גם לא השמש עצמו, לא ידע את פשר הסעודה המתכננת. עם דת הערב, זמן קצר לאחר שר' גדליה וחבריו שברו את יום התענית השלישי שקבלו עליהם, התכנסו באי בית-המדרש לסעודה שבראשה ישב הבעל-שם-טוב. פניו של הצדיק נהרו באור מיוחד, ונכר היה עליו כי הוא שרוי בשמחה יתרה. לאחר שהות קלה פתח הבעל-שם-טוב את פיו והחל להשמיע דברי תורה על הפסוקים "וְאֶהְבֶּתְּ לְרַעַךְ כְּמוֹתְךָ" ו"וְהָיָה מִה טוֹב וּמֵה נָעִים שְׂבַת אַחִים גַּם יַחַד". במרכז דבריו הסביר עד כמה חשובות לפני הקדוש-ברוך-הוא אהבת רעים והדאגה לטובת הזולת. באומרו זאת הפנה את מבטו למקום שבו ישבו ר' גדליה-ברוך וחבריו. או-אז הסב הבעל-שם-טוב את עיניו ונתן בר' משה-חיים, שהצטנף בפנה. הוא חיך אליו חיוך רחב ובכרו בקול רם ובהתלהבות ב"זרעא חיא וקיא". ומיד שב ופנה לר' גדליה-ברוך וחבריו ואמר: "כלום סבורים אתם שבפעלתכם מתוך אהבת-ישראל אמתית עוררתם אותי לברך ולהושיע את חברכם, בן עירכם?! לא ולא! את פעלת הברכה כבר פעלתם אתם בעצמכם, על-ידי התמסרותכם לטובת חברכם. אני רק ראיתי זאת למעלה ועל-כן קראתי לכלם ל'סעודת-מצוה', מצות אהבת-ישראל, כדי לבשר לכם על כך... כעשרה חדשים לאחר מכן נולד בן לר' משה-חיים וזוגתו ונקרא שמו בישראל שלמה. ימים אחדים לאחר מכן ילדה גם באשע, רעיתו של ר' גדליה-ברוך. היא ילדה בת, והוריה העניקו לה את השם יוכבד. כשבע-עשרה שנים לאחר מכן השתדכו שתי המשפחות ביניהן ב"שדוך של אהבת-ישראל".